

WAARDZEGGER

HERFST 2025

met o.a. in dit nummer:

- Natuurbeheer, groot en klein **nieuw!**
- Fruit uit eigen tuin!
- Tijgertaaiplaten in HW!
- Interview met: **Henk Malta**
- **BuitenLokaal** **nieuw!**
- Kwekerij Krukla
- HWL vrijwilligersdag
- De Steur komt thuis...
- Onze noordse woelmuis
- En nog veel meer!

Colofon

Waardzegger is een uitgave van Hoekschewaards Landschap (HWL), vereniging voor behoud en ontwikkeling van natuur en landschap in de Hoeksche Waard, opgericht in 1973.

Versijnt ieder kwartaal

ISSN 1389-7454

Jaargang 19 nr. 3, oplage: 1500

HWL-lidmaatschap minimaal € 35,00 per jaar

IBAN NL48 INGB 0002 9980 08

Materiaal uit deze uitgave mag alleen voor niet-commercieel gebruik worden aangewend, met bronvermelding.

Ledenadministratie HWL

Postbus 1080

3260 AB Oud-Beijerland

ledenadministratie@hwil.nl

Natuurbezoekerscentrum Klein Profijt

Zalmpad 11, 3261 MD Oud-Beijerland

Telefoon: 0186 621 888

Beheerder: Merijn van den Hoogenhoff

kantoor@hwil.nl

Openingstijden:

Dinsdag t/m vrijdag 10.00 – 17.00 uur

Zaterdag en zondag 12.00 – 17.00 uur

Nationaal Landschap Centrum

Veerweg 1c, 3281 LX Numansdorp

Het NLC is niet regulier geopend, behoudens aangekondigde evenementen, lezingen, etc.

Dagelijks bestuur

Theo Schuurmans (voorzitter@hwil.nl)

Vacant (secretariaat@hwil.nl)

Peter Vos (penningmeester@hwil.nl)

www.hwil.nl

Redactie media-team HWL

waardzegger@hwil.nl

Samenstelling & vormgeving Piet Schram

Tekstcorrectie Marcus Dekker

Verzending/verspreiding Ruud Horijon

Aanleveren kopij: per email, uitsluitend in MS-Word, met zowel tekst als foto's in aparte bijlage, max. 600 woorden en max. 2 foto's per artikel.

De auteur blijft te allen tijde verantwoordelijk voor de inhoud!

Druk

Quadraat Grafimedia B.V.

Vorbereiding verzending

HWWerkt!

<https://www.facebook.com/hwlandschap>

<https://www.instagram.com/hoekschewaardslandschap/>

FSC logo

Redactioneel

Wanneer ik de geur van de vroeg gevallen populierbladeren ruik, komen herinneringen aan mijn jeugdjaren boven. Zeepkistvrachten vol van die bladeren haalden we als kind van een lange weg met hoge populieren in de buurt en gebruikten we, samen met afgebroken takken, die om er een hut van te bouwen, direct in de bosschage naast ons huis. Door een gat in de ligusterheg werd dan door m'n moeder vanuit de tuin boterhammen en limonade doorgegeven. Later hingen we op diezelfde weg achter aan de netten van langzaam rijdende bietenwagens om een suikerbiet te bemachtigen, waarvan we op een houtvuurtje in een oud pannetje bietensoep kookten, niet om te nuttigen, alleen voor het idee, niet beseffend dat nog geen 15 jaar eerder mensen zich daarmee in leven hielden... Nog weer later werkte ik tijdens de zomervakanties mee in de biezen-oogst rond ons dorp.

Kortom: ik was een echt buitenkind en genoot daar intens van. Wat dat betreft had ik als dorpsjongen een voorsprong op een stadskind van dezelfde leeftijd, waarvan sommigen (tijdens mijn militaire opleiding) serieus dachten dat melk in een fabriek werd gemaakt en niet wisten hoe een ei (om te bakken) moest worden opengemaakt...

Nu zie ik de jeugd nauwelijks buiten, en als dat al het geval is, zitten ze bij elkaar alleen op hun 'schermpje' te kijken. In huis wordt moet er maximaal schermtijd worden ingesteld, omdat anders uitsluitend daar ook naar een beeldscherm wordt gekeken; waarschijnlijk niet naar natuurfilms...

Misschien dat de wij, oudere generatie, dit 'tij' enigszins kunnen keren door onze kinderen en kleinkinderen te wijzen op de natuur, de (ontdekkings-)mogelijkheden die het biedt; het zien, het herkennen, het ruiken, het beleven! Wellicht is hen meer meenemen de natuur in, bijvoorbeeld langs een laarzenpad of excursie, een eerste aanzet.

Voor wat de inhoud van deze Waardzegger betreft, zijn we als mediateam verheugd maar liefst 2 nieuwe rubrieken te kunnen presenteren, wat deze herfstuitgave onbedoeld weer extra dik maakt.

Veel leesplezier!

Piet

Foto voorpagina:

Ploegen en zaaien, Wielweg te Strijen
Jannie Dam

Van de voorzitter...

De bladeren kleuren, de dagen worden korter en de herfst heeft ons eiland in zijn greep. Gelukkig betekent dat ook: tijd voor een nieuwe Waardzegger! Een nummer vol verhalen over natuurbeheer, vrijwilligers, bijzondere soorten én feestelijke momenten.

Medio augustus werkte ik een weekje in Zuid-Frankrijk. Overdag 43 graden, 's nachts 36. Niet te doen. Het gevolg: niet alleen mijn blaadjes kleurden bruin, maar ook veel bomen stonden in de anders zo groene regio, midden in de zomer al in de winterstand. Dan valt het hier op de Hoeksche Waard nog mee. Maar beste mensen, dit is wel ons voorland.

Tijdens de 'cursus landschapsgids' in 2011 wees mentor Joost Kievit ons er al op: *"De temperatuur in Nederland is nu vergelijkbaar met die van Parijs vijftig jaar geleden!"*. Dat is al lang geen theorie van 'groengekkies' meer, maar realiteit! Toch grijpt HWL elke mogelijkheid (positief) aan om biodiversiteit en vergroening onder de aandacht te brengen van inwoners van de Hoeksche Waard. We prijzen ondernemers en instanties die 'goed bezig zijn' en praten mee over initiatieven voor verduurzaming of inrichting.

Een prachtig voorbeeld van een door HWL geïnitieerde inspanning is het per 1 juni gestarte *"3000 soorten jaar"*. Op het moment van schrijven (eind augustus) schurken we tegen de 2.500 verschillende waargenomen soorten aan, uit 40.000 waarnemingen door zo'n 1.000 *citizen scientists* (burgerwetenschappers). Parallel aan dit evenement organiseren we maandelijkse lezingen, 'Nature talks', aanvangend met het symposium

'*van verwondering tot verandering*' (10 september). Zie hiervoor ook de digitale nieuwsbrief (geef je mailadres door!).

Met *Natuurbeheer, groot en klein* in deze Waardzegger nemen we jullie mee achter de schermen van terreinbeheer. Daar zie je dat variatie hét sleutelwoord is: maaien en snoeien waar nodig, maar ook ruimte laten voor spontane natuur. En hetzelfde geldt voor jullie eigen tuin: samen vormen al die tuinen misschien wel het grootste natuurgebied van Nederland. Laat je hierbij inspireren door het artikel over Mieke Kruithof van kwekerij Krukla. Verder vierten we weer feest: bezoekerscentrum Klein Profijt bestaat 30 jaar! Al drie decennia een plek waar we elkaar ontmoeten, leren en genieten. Dat wordt gevierd met excursies, lekkernijen en een braakbalpluismarathon. Hulde aan iedereen die twaalf uur lang muizenbotjes heeft zitten pluizen.

Onze werkgroepen laten zich wederom van hun beste kant zien. De Vlinderwerkgroep organiseerde een minicursus dagvlinders en sindsdien kijken deelnemers nooit meer achteloos naar "een witje". De kunstgroep *Lijn & Streek* vierde een creatief eerste jaar met prachtige tekeningen en schilderijen. En in de nieuwe rubriek *BuitenLokaal* zie je hoe kinderen met vieze handen leren dat natuur leuker is dan een scherm. De Waardzegger is slechts een weerslag van al het moois dat zich in en rond HWL afspeelt en deze herfsteditie laat wederom zien hoe veelzijdig onze vereniging is: met kennis van beheer, educatie, cultuur etc. Ik hoop dat je deze Waardzegger met plezier leest en je misschien inspireert om zelf een bijdrage te leveren.

Ik wens je een kleurrijke herfst! En mocht je toch een keer in Zuid-Frankrijk belanden: neem vooral een koelbox mee...

Theo(dorus) Schuurmans

inhoudsopgave

• Redactioneel	2
• Van de voorzitter	3
• Natuurbeheer (1)	4-5
• Fruit uit eigen tuin!	6
• De tijgertaaiplaten	7
• Interview: Henk Malta	8-9
• BuitenLokaal (1)	10-11
• Een band met een plant	12
• Gewoon bijzonder	13
• Herenboerderijen (6)	14-15
• Natuur centraal	16-17
• Kwekerij Krukla	18-19
• Een jaar Lijn & streek	19
• HWL vrijwilligersdag	20
• Mini cursus Dagvlinders	21
• De steur komt thuis...	22-23
• Onze noordse woelmuis	24-25
• Uitnodiging ALV	26
• Even voorstellen...	27
• HW zoemt	28
• Water Natuurlijk	29
• Prikbord en adverteerders	30
• Adverteerders	31
• Adverteerders	32

Voor in de agenda

Zaterdag 11 oktober:

Introductiedag nieuwe leden

Donderdag 20 november:

Algemene ledenvergadering

Alle activiteiten zie: hw1.nl/agenda

Natuurbeheer, groot en klein... (1)

Achter de schermen van Terreinbeheer

Door: Merel Nelemans en Chiel Visser

In deze nieuwe rubriek *“Natuurbeheer, groot en klein”* nemen we jullie weer mee achter de schermen bij de afdeling terreinbeheer. Waar we in de vorige rubriek *“Bijzonder Dichtbij”* stilstonden bij de locaties van de natuurgebieden die wij beheren en de bijzondere soorten die er voorkomen, gaan we deze keer verder de diepte in. Hoe wordt het beheer in de praktijk uitgevoerd? En misschien nog wel belangrijker: hoe kun je die principes zelf op kleine schaal toepassen?

Principes van ecologisch groen-beheer

Uitgangspunt bij ecologisch groen-beheer is het scheppen van voorwaarden waaronder inheemse flora en fauna zich kunnen ontwikkelen. Iedere soort heeft namelijk een unieke combinatie van eisen: de één houdt van vochtige, schaduwrijke plekken, de ander floreert juist in droge, zonnige omstandigheden. Variatie is daarom cruciaal. Hoe gevarieerder een terrein is, hoe meer soorten er zich thuis kunnen voelen.

Variatie in de praktijk

Variatie kan op talloze manieren worden aangebracht: door af te wisselen tussen droog en nat, zon en schaduw, of door verschillende grondsoorten en structuren te combineren. Denk aan graslanden die overgaan in struweel, of een natte poel die grenst aan een zandige heuvel.

Bij HWL zetten we ons dagelijks in om dit soort afwisseling mogelijk te maken. Dat betekent maatwerk. We maaien en snoeien sommige delen gefaseerd, zetten kuddes in voor begrazing en laten andere

stukken juist met rust, zodat de natuur er haar eigen weg kan vinden.

Natuurbeheer betekent voor ons voortdurend afwegen en ingrijpen op het juiste moment. Als we een gebied onbepaald laten verruigen, verdwijnen kwetsbare soorten die afhankelijk zijn van open plekken. Maar te veel ingrijpen kan juist andere soorten benadelen. Door zorgvuldig beheer houden we het landschap levend, dynamisch en vol diversiteit. En dat principe is net zo goed toepasbaar op kleine schaal.

Iedere tuinbezitter is een potentiële natuurbeheerder

In Nederland zijn er maar liefst 4,5 miljoen tuinen. Samen hebben zij een gezamenlijke oppervlakte die meer dan tien keer zo groot is als Nationaal Park de Hoge Veluwe. Dat maakt onze tuinen samen het grootste ‘natuurgebied’ van Nederland. Toch is de ene tuin een groene oase vol leven, terwijl de andere vooral bestaat uit tegels en grind en nauwelijks iets bijdraagt aan biodiversiteit. Iedere tuinbezitter is bewust of onbewust, een potentiële natuurbeheerder. Wat wij in het groot doen in natuurgebieden, kan iedereen in het klein nabootsen in zijn of haar tuin.

Tuintips: natuur, maar toch structuur

Ook in een tuin kun je eenvoudig meer variatie aanbrengen. Niet alles hoeft strak gemaaid of gesnoeid

Gefaseerd maaien versterkt de biodiversiteit...

Variatie in de natuurtuin (droog/nat, hoog/laag, plantensoorten, materiaal)...

te zijn. Laat bijvoorbeeld een hoekje verwilderen of richt verschillende zones in met eigen functies: een zonnige bloemenborder, een vochtige vijverhoek, en een stukje gazon dat op verschillende momenten gemaaid wordt.

Een natuurtuin betekent niet dat alles er rommelig en ongecontroleerd uitziet. Integendeel: met paden, duidelijke vormen en afkadering kun je een tuin zowel gestructureerd als natuurvriendelijk maken. Door te spelen met natuurlijke materialen zoals hout of juist strakke stalen randen, ontstaat een mooie balans tussen ontwerp en ecologie.

Een gazon leent zich perfect voor variatie. In plaats van alles in één keer kort te maaien, kun je kiezen voor verschillende maairegimes: wekelijkse maaibeurten voor een speelgedeelte, een stuk dat zes keer per jaar gemaaid wordt, en een klein stukje dat je slechts één of twee keer per jaar maait. Laat bijvoorbeeld een cirkelvormig veldje langer staan. Zo ontstaat er een bloemenrijke plek waar insecten van profiteren.

Daarnaast kun je de natuur een handje helpen door snoeihout te hergebruiken. Maak er takkenrillen van of vlecht er borders mee. Zulke structuren bieden nest- en schuilplekken voor vogels, egels en insecten. En het mooie is: binnen enkele maanden kunnen er al planten of dieren verschijnen die je er nooit had verwacht. Andere ontwikkelingen kosten meer tijd, soms wel tien jaar, maar het geduld wordt vaak rijkelijk beloond.

Van tuin tot natuurgebied

Wat wij bij HWL doen in onze natuurgebieden, kan iedere tuinbezitter in het klein toepassen. De principes zijn hetzelfde: variatie creëren, zorgvuldig ingrijpen, en soms gewoon de natuur haar gang laten gaan. Wanneer miljoenen tuinen in Nederland groener en gevarieerder worden ingericht, sluiten ze aan bij de natuurgebieden die wij beheren. Zo versterken tuinen en natuurgebieden elkaar en ontstaat er een groot netwerk van leefgebieden voor planten en dieren.

★

Pluismaraton & 30 jaar NBC Klein Profijt

Op zaterdag 8 november vieren we dat ons bezoekerscentrum al 30 jaar een plek biedt aan onze vereniging voor bijeenkomsten en vergaderingen. Maar ook dat er inmiddels meer dan 20.000 bezoekers per jaar langs komen voor advies, genieten, vragen en wat te drinken. In die 30 jaar waren dat al meer dan 450.000 bezoekers! Om dat te vieren, doen we op deze dag een paar leuke dingen:

Er is een *braakbalpluismarathon* (mooi scrabble woord). Er wordt van 08:00 uur tot 20:00 uur door Merijn van de Hoogenhoff geplozen en gedetermineerd, 12 uur lang! Of dat gaat lukken? Gelukkig mogen jullie hem komen aanmoedigen en er kan gelijk ook worden meegeplozen. Wil je één braakbal pluizen of tien, kom langs en ga ook aan de slag. Uiteraard mag je de botjes en schedels na het op naam brengen meenemen. Bij de koffie is wat lekkers (zolang de voorraad strekt), gebakken door onze eigen vrijwilligers. We geven alleen op deze dag 30% korting op diverse artikelen uit onze winkel. Er zullen een paar kraampjes staan met leuke of lekkere dingen. Ook zijn er excursie(s) en een quiz over muizen.

8 november 2025, van 08:00 tot 20:00 uur.
NBC Klein Profijt
Zalmpad 11, Oud Beijerland

Fruit uit eigen tuin!

Door: Pim Boertje (WG Fruit&Sap)

Altijd al appels of peren in eigen tuin of volkstuin willen kweken en in de herfst daarvan de vruchten plukken? Dan heb je nu de kans om dat te verwezenlijken. In te tuin bij het NLC in Numansdorp staat een aantal jonge appel- en perenbomen, dat door vrijwilligers is opgekweekt. Het gaat hierbij om oude en nieuwe rassen en zowel appels en peren om uit de hand te eten en om te gebruiken in de keuken om te stoven of te gebruiken voor het bakken van taart of andere lekkernijen.

Hierbij een overzicht van de beschikbare rassen en de toepassing.

Hand-, stoof- en appeltaart-appels:

- *Ananas Reinette, Zoete Ermgaard, Lebrun*

Handappels:

- *Jonagold, Elstar, Notarisappel, Delbare / Delcorf, Robina, Lemoenappel, Koningszuur*

Stoof-, handperen:

- *Gieser Wildeman, Winterrietpeer, Zoete Bredero, Clara Frijs, Oomskinderpeer, Kleipeer*

Handperen:

- *Cees Hamelinkpeer, Comtesse de Paris, Beurre Diel, Passe Crassane*

De bomen zijn beschikbaar vanaf oktober/november. Dit is ook een goede planttijd. Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken, dat wortelgroei in de wintermaanden blijft doorgaan, in tegenstelling tot de stam. Zowel in Spanje als in Noorwegen is dit door de wetenschappers vastgesteld. Zelfs bij bodemtemperaturen van rond het vriespunt blijkt dit proces in de wintermaanden door te gaan. Er moeten dan wel goede omstandigheden aanwezig zijn. In de wintermaanden valt er vaak veel neerslag. Als door een goede structuur en goed werkende drainage het overtollige water vlot wordt afgevoerd, is dat geen probleem. Als het in de winter streng en langdurig vriest, kan het water in de bovenlaag van de grond bevriezen bij een niet goed werkende afvoer. In de bevroren en natte grond is dan weinig zuurstof beschikbaar voor de nodige ademhaling van de wortels en deze zullen zelfs kunnen afsterven door gebrek aan zuurstof. Bevroren natte grond heeft bovendien veel warmte nodig om het vocht daarna te ontdooien en de grond weer op temperatuur te brengen. Grond met een goede afwatering bevat weer snel voldoende lucht na een flinke regenbui en komt weer snel op een temperatuur van boven nul. Als de wortels in de winter langzaam doorgroeien, zijn ze in het voorjaar in staat om voldoende vocht en mineralen op te nemen bij het uitlopen van de boom. Voor de bladontplooiing en de bloei is veel energie nodig. Ook vraagt de neerwaartse sapstroom van suikers, aminozuren en organische zuren een goed werkend wortelsysteem. Een boom die in het voorjaar wordt geplant, moet ook al deze taken kunnen uitvoeren, terwijl zijn wortelgestel zich niet heeft kunnen ontwikkelen.

Maak op tijd je plannen voor het planten van de fruitbomen, zodat ze een optimale start hebben voor een vruchtbaar leven in je tuin. Neem daarvoor contact op met de mensen van de werkgroep Fruit & Sap of via nlc@hwl.nl. of ga eens een kijkje nemen bij het NLC in Numansdorp. Op dinsdagochtend zijn er bijna altijd vrijwilligers in de tuin aan het werk die je de nodige informatie kunnen geven.

De tijgertaaiplaten...

Een zeer tot mijn verbeelding sprekende paddenstoel was de tijgertaaiplaat (*Lentinus tigrinus*). Of het nu kwam door de naam, met daarin verwerkt mijn favoriete diersoort, weet ik niet echt. Ik zag deze soort echter nooit, mede omdat ik me er kennelijk nooit in verdiept had er speciaal naar op zoek te gaan...

Tekst en foto: Janus Verkerk (Paddenstoelen werkgroep)

Tijgertaaiplaten aan de rand van water, Esscheplaat

Daar kwam april dit jaar plotseling verandering in, tijdens een wandeling over het laarzenpad op de Esscheplaat. Daar viel mijn oog op grote groepen prachtige forse paddenstoelen, die haast alle met de pootjes in het water stonden. Wel op (dood)hout als substraat. Daar stonden ze dan ineens: honderden tijgertaaiplaten! Prachtig! Zo dicht bij huis en zo veel exemplaren.

Ze danken hun naam aan het 'getijgerde' uiterlijk. De tijgertaaiplaat is niet de meest algemene paddenstoel. Ze staan in Nederland op de Rode lijst als kwetsbaar. Ze kunnen een groot deel van het jaar worden gevonden, met een duidelijke piek in het voorjaar. Soms is er eind september weer zo'n piek. Het is vooral het biotoop wat boeit. Ooibossen zijn favoriet. Zeg maar onze regelmatig overstromende wilgen- of populieren bossen langs de grote rivieren. Waar ze dan op de rand van het

water groeien op, vooral, dode wilgen. Precies hetgeen ik nu voor me zag. Dat is nu juist altijd zo mooi met zo'n waarneming. Als de goede milieuvoorwaarden er zijn, vind je de bijbehorende soorten soms overvloedig. Dezelfde week werden er op waarneming.nl ook tijgertaaiplaten gemeld uit het Zomerlanden gorzen bos langs de Oude Maas. In grote lijnen hetzelfde biotoop. Behalve een paar voorjaarswaarnemingen bleef het daarna stil. De soort wordt in het geschikte habitat zelfs wereldwijd gevonden, behalve in Afrika. Het vlees van de tijgertaaiplaat schijnt nogal taai te zijn, maar de smaak kennelijk goed. Zo goed dat er zelf commerciële experimenten zijn om de tijgertaaiplaat in productie te nemen. Het loont misschien de moeite om tijdens de najaarspiek eens beter uit te kijken naar deze prachtige soort.

Van de
LEDENADMINISTRATIE

E-mail- of adreswijziging

Heel regelmatig moeten wij constateren dat het e-mailadres dat wij hebben van onze leden niet meer actueel is. Of treft de bezorger van de Waardzegger ineens een andere naam op de brievenbus. Wijzigt u van digitale brievenbus of gaat u verhuizen? Vergeet dan niet dat aan ons door te geven. Om u op de hoogte te kunnen houden, blijven we graag op de hoogte van u!

Wijzigingen in uw contactgegevens kunt u doorgeven via ledenadministratie@hwl.nl

Papieren of digitale Waardzegger

Met ingang van het nieuwe kalenderjaar kennen wij twee verschillende lidmaatschappen: een lidmaatschap met 4x per jaar een papieren Waardzegger op de deurmat en een lidmaatschap met een digitale Waardzegger. De contributie van deze lidmaatschappen verschilt en bedraagt € 40 per jaar met papieren Waardzegger en € 35 per jaar met digitale Waardzegger.

Overstappen van papieren naar digitaal lidmaatschap kan op elk moment in het jaar, echter de wijziging in de contributie wordt doorgevoerd per nieuwe kalenderjaar (ofwel per 1 januari 2026). Deze duurzame en voor ons kostenbesparende keuze geef je eenvoudig door via ledenadministratie@hwl.nl Graag onder vermelding van je lidmaatschapsnummer.

Namens het Dagelijks Bestuur van HWL,

Martine Sagius
ledenadministratie@hwl.nl

Zachte krachten...

Door: Marianne van Kasteel

Op een zonnige dag in augustus had ik een gesprek met **Henk Malta**. Deze krasse tachtiger heeft zich jarenlang ingezet voor HWL, als lid en later coördinator van de werkgroep Milieu en Planologie en als bestuurder. Vorig jaar is hij gestopt als coördinator en tijdens de algemene ledenvergadering van april dit jaar is hij afgetreden als bestuurslid.

Oudste werkgroep

De werkgroep Milieu en Planologie (M&P) is samen met de knotploeg de oudste werkgroep van HWL. Doelstelling van de werkgroep is het beïnvloeden van het beleid van overheid en organisaties, zodat natuur en landschap daar zo goed mogelijk bij gedijen. Belangrijk uitgangspunt is het vergroten van de biodiversiteit. Toen Jan Prince zijn activiteiten bij de werkgroep wilde afbouwen, is Henk hem opgevolgd in de functie van coördinator. Als raadslid en via zijn werk als freelancer voor de gemeente Rotterdam, waar hij onderwijs gerelateerde projecten gedaan heeft, had Henk veel bestuurlijke contacten, wat uitermate nuttig was voor de werkgroep.

“De werkzaamheden van de werkgroep zijn inmiddels wat verschoven”, aldus Henk. “M&P zijn begonnen als een groep die activiteiten ten behoeve van het landschap ontwikkelde. We waren bekend om onze kennis van procedures en waar nodig stevige!”

Het waren vaak acties tegen gemeenten (de Hoeksche Waard bestond toentertijd nog uit meerdere gemeenten), organisaties en provincie. Eén van de actiepunten was bijvoorbeeld het Nationaal Land-

schap, waarbij kruiwagens vol Hoekschewaardse klei voor het provinciehuis gestort werden. Er waren zelfs acties tot aan het Europees Gerechtshof. Om het doel te bereiken wilde de werkgroep heel ver gaan.

“Wij dachten toen dat we alles wel even konden veranderen,” vertrouwt Henk me toe.

**“Wij dachten
toen dat we
alles wel even
konden
veranderen...”**

Was het jeugdig enthousiasme?

“Eerder misschien arrogantie,” is het antwoord. HWL is immers niet de eigenaar van de grond en kan alleen maar met een vorm van goodwill bereiken dat er iets gebeurt. Langzamerhand zijn de contacten met de gemeente veranderd en zijn er meer overlegmodellen.

Henk Malta is geboren in Amersfoort, getogen in Alkmaar en - volgens eigen zeggen - een zwerver die in verschillende steden gewoond heeft. Ca. 40 jaar geleden is hij neergestreken in de Hoeksche Waard. Als raadslid van 's Gravendeel werd hij gevraagd een dag mee te lopen met de Oeverloop. Ruim dertig jaar geleden werd Henk lid van HWL. Zoals dat zo vaak gaat, is hij via een kennis in de werkgroep Milieu en Planologie gerold. Het begon met een keer een vergadering van de werkgroep bijwonen en zoals dat vaak gaat met vrijwilligerswerk, word je er al snel helemaal ingezogen.

Het is nu meer: kunnen we samen iets bereiken. HWL wordt door de gemeente gevraagd om mee te denken, maar soms blijken de kaarten al geschud en bereik je niets. Gelukkig zijn er ook kleine successen. Bij de provinciale weg bij Campina zijn bijvoorbeeld wel de elzen geplant die HWL daar wilde hebben.

Actuele projecten

Projecten waar de werkgroep zich momenteel mee bezig houdt zijn onder andere het Bos van Los en het compensatieproject windmolenpark bij de Oude Maas. Bij dit laatste project is Henk nog betrokken. Er is veel natuur verdwenen bij de aanleg van het windmolenpark. Er worden bomen teruggeplant, de bermen zijn opnieuw ingezaaid, er komt een oeverwaluwand bij de Oude Maas. Een vogelkijkscherm en een uitzichtpunt naar het water

Het kriebelt toch een beetje, misschien dat de Plantenwerkgroep iets voor hem is...

zijn gerealiseerd. Ook de wandelpaden in het Tunnelbos worden verbeterd.

Stichting Rietgors

Tot eind van dit jaar is Henk namens HWL nog secretaris van de stichting Rietgors, waarin HWL statutair 2 bestuursleden heeft. Boeren kijken weer met een eigen blik naar het landschap. Zij hebben belang bij een goed beheer van het landschap.

Nieuwe leden werkgroep Milieu en Planologie

Binnen de werkgroep is nog geen opvolger voor Henk. De oude structuur is veranderd. Het is lastig nieu-

we vrijwilligers te vinden. Mensen zijn eerder bereid zich projectmatig in te zetten, zoals bijvoorbeeld bij het Bos van Los. De werkgroep is nog op zoek naar nieuwe leden. Geïnteresseerd? Meld u aan via milieu@hwl.nl.

Met veel plezier

Tot slot laat Henk me weten dat hij het heel bijzonder vond persoonlijk door het WNF gevraagd te zijn mee te denken over de aanleg van het vogeleiland Blik in het Haringvliet. Het eiland is in februari 2019 geopend.

“De bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de organisatie was voor een vrijwilliger niet altijd de meest

plezierige taak. Maar vooral door onderlinge steun en door niet weg te lopen voor problemen, is het gelukt om als HWL in rustiger vaarwater te landen. Blij dat ik mijn steentje eraan kon bijdragen. Ik heb me altijd met veel plezier ingezet voor HWL,” laat Henk weten.

Tussen de regels door begrijp ik dat hij het moeilijk vindt om het helemaal los te laten. Het kriebelt toch een beetje, Voorzichtig oppert hij dat de Plantenwerkgroep misschien iets voor hem is...

*

Mvk

BuitenLokaal

Over natuuronderwijs bij HWL

nieuw!

Onderzoek met microscopen tijdens de Buitenlesdag...

Tekst en foto's: Merel Nelemans

Welkom in **BuitenLokaal**, een gloednieuwe rubriek in de Waardzegger over het Natuuronderwijs van Hoekschewaards Landschap (HWL). De titel zegt het al: ons klaslokaal is buiten, met de wolken als plafond, omringd door groen, en het liefst met vieze handen aan het werk. Hier leren kinderen met hoofd, hart én handen: van zaaien tot oogsten, van insecten zoeken tot buitenrekenles, en van bomen planten tot de schooltuin ontdekken. In deze eerste editie laten we zien wat Natuuronderwijs bij HWL inhoudt: hoe we het beleven, wat we doen, en waarom buitenonderwijs zo waardevol is. En nodigen we je uit om mee te doen.

Beleven

Net voor de zomervakantie is het tijd voor het Oogstfeest. Na weken van geduld, zorg en aandacht is het moment eindelijk daar: oogsten en samen iets lekkers en gezonds maken. Eerst tellen we of er genoeg bieten zijn voor de hele klas. Uit de grond steken de bieten hun ronde bladeren. *"Mogen we er nu dan eentje uittrekken?"* vraagt een jongen met glinsterende ogen. Zodra het mag, buigen de kinderen zich over de aarde en trekken aan de stengels. Trots houden ze hun bieten omhoog: *"Wow, kijk hoe groot!"* Tijdens het maken van een bieten-salade klinken enthousiaste geluiden: *"Dit is honderdduizend keer lekkerder dan ik had gedacht!"* en *"Ik ga dit thuis ook maken!"* Een jongen droomt zelfs hardop: *"Ik wil*

kok worden en een eigen restaurant kopen!" Uit deze verwondering groeit precies de interesse die wij willen wekken voor natuur en voedsel!

Wat we doen

HWL is al jarenlang een betrouwbare partner in natuuronderwijs en schooltuinieren voor basisschoolkinderen. Scholen kunnen bij onze bezoekerscentra terecht voor educatieprogramma's, maar HWL biedt ook lessen op school aan. Door deze directe betrokkenheid ervaren kinderen dat zij meer verantwoordelijkheid dragen voor hun eigen leefomgeving. Zo groeit niet alleen hun kennis, maar ook hun betrokkenheid en zorg voor de natuur om hen heen. En we zijn er niet alleen voor de kinderen. We betrekken

Verwondering tijdens het Oogstfeest...

leerkrachten en ouders actief, zodat het buiten leren ook binnen de school verder leeft.

Inmiddels beschikt HWL over 2 gecertificeerde Moestuincoaches: **Merel Nelemans** en **Gaëlle Cagé**. Zij begeleiden scholen die van hun schoolplein een levendige groene schooltuin willen maken en geven natuur- en moestuinlessen.

Daarnaast organiseren we diverse activiteiten, zoals de Buitenlesdag en Bomenplantdag, waarbij kinderen actief buiten leren en/of meewerken aan een groene leefomgeving.

Waarom buitenonderwijs?

Gemiddeld wordt in Nederland maar 1% van de lessen buiten gegeven! Steeds meer onderzoek toont aan dat leren in de buitenlucht kinderen niet alleen fysiek gezonder maakt, maar ook hun cognitieve en sociale vaardigheden versterkt. Door buiten te zijn, bewegen kinderen meer, wat goed is voor hun concentratie, energieniveau en ze ontspannen meer. Daarnaast stimuleert de natuurlijke omgeving creativiteit en nieuwsgierigheid, doordat kinderen worden uitgedaagd om te ontdekken, te onderzoeken en problemen op te lossen. Gelukkig blijkt uit onderzoek van DUO dat het aantal buitenlessen ten opzichte van 2016 is toegenomen. Wat houdt leerkrachten tegen? Ontbreken van een geschikte buitenruimte, weinig hulp bij buitenlessen en de schoolgrootte. En laat dat nu precies de punten zijn waarin HWL de scholen ondersteunt – van het meedenken over de inrichting van de schooltuin tot het begeleiden van lessen en projecten.

Interesse om mee te helpen in de schooltuin?

Krijg je na het lezen van dit artikel zin om zelf met je handen in de aarde te werken, mee te doen aan natuur- en moestuinlessen of een schooltuin te bezoeken? Je bent van harte welkom om kennis te maken. Samen met scholen planten we letterlijk en figuurlijk zaadjes voor de toekomst!

Contact: natuuronderwijs@hwl.nl

Herdenkingsbankjes

bij NBC Klein Profijt

Door: Merijn van den Hoogenhoff

In het voorjaarsnummer schreef ik dat het na 20 jaar wel tijd werd voor nieuwe bankjes bij ons bezoekerscentrum aan de Oude Maas.

Ik gaf aan dat het geweldig zou zijn als mensen zo'n bankje zouden sponsoren. Daarvoor terug krijgen de schenkers een bordje op de bank of tafel met een door hen gekozen tekst. Aangezien we best wel wat bankjes en picknicktafels nodig hadden, waren we benieuwd hoever we zouden komen. Zouden er één of twee mensen iets sponsoren? Of toch meer...

Groot is onze blijdschap dat we inmiddels vijf bankjes en één picknickset hebben kunnen plaatsen. En dat er ook nog eens drie bankjes en nog een picknickset bij komen, voor dit nummer bij u op de mat ligt.

Totaal **acht bankjes** en **twee picknick tafels**: een resultaat waar we nooit op hadden durven hopen!

Nog twee bankjes (beneden bij het terrasje aan de rivier) en vier picknick tafels en dan zitten we echt weer helemaal in het nieuw. Dus mocht u twijfelen om ook iets te sponsoren, kom eens langs om te zien wat voor bankjes en tafels er inmiddels staan. En misschien, heel misschien, wilt u dan toch ook zo'n mooi aandenken.

Aan alle gulle gevers *heel veel dank*. En dat we allemaal, bezoekers en medewerkers nog maar vele jaren van dit meubilair mogen genieten.

Voor meer informatie info@hwl.nl

Een band met een plant...

Door: Kim van Belle (werkgroep Planten)

Wie had dat ooit gedacht? Je kunt dus een band hebben met een plant! Toen ik de leraarenopleiding biologie volgde aan de hogeschool Rotterdam, kregen we het vak "Flora". Voor die tijd vond ik natuurlijk alles in de natuur al fascinerend, maar echt specifiek iets met planten had ik niet echt. Als kind was ik altijd aan het peuren, graven en pulken in de natuur (de enige manier om alles echt te ontdekken vind ik nog steeds), maar de interesse voor planten was nog nooit echt gewekt. Tot de eerste excursie van Flora!

Ik raakte verslaafd aan het herkennen, ontdekken en benoemen van de planten in ons land. Dat breidde zich uit tot een ware obsessie...elk tripje, iedere vakantie, elke wandeling...ik liep alleen maar de grond te scannen en in mijn hoofd (of in kladblokjes) planten te benoemen. Er waren toen nog geen goede apps, zoals we nu bijvoorbeeld ObsIdentify hebben, dus ik liep vrijwel altijd met mijn dikke flora- en veldgids voor bloemen bij me buiten. Daar leer je ontzettend veel van. Zeker als iets je echt boeit, is het bijzonder hoe snel je alle informatie tot je kunt nemen. Al snel was ik het hulpje van de docent Flora. Vervolgens heb ik nog drie jaar geholpen bij de excursies van de Hogeschool, als een soort peer-coach voor de eerstejaars studenten.

Inmiddels geef ik alweer wat jaren biologie aan pubers en probeer ik het onderwerp "planten" leuker te maken door allerlei activerende, boeiende dingen te doen tijdens de lessen. Ook loop ik af en toe mee met de plantenwerkgroep van HWL, waar ik elke wandeling weer wat leer. Want, zoals ik al zei, echt ontdekken en leren doe je door eropuit te gaan en te peuren, graven en pulken, zoals de mensen in de plantenwerkgroep doen.

Zo kwam het dus ook dat op een dag een mooi, oranje gekleurd, fijn plantje mijn aandacht trok. Vanaf het moment dat ik het zag, was ik verliefd... *Rood guichelheil* heet het. Ik vond (en vind) het de allerleukste, vrolijkste, mooiste plant die ik in de Nederlandse natuur tegen

ben gekomen. Leg dat maar eens uit...er zijn vast wel mooiere planten, grotere planten, excentriekere planten...en toch zorgt guichelheil er steeds weer voor dat ik een lach op mijn gezicht krijg.

Rood guichelheil...

Zoals bij veel planten (zeker de kleintjes) is het ook bij rood guichelheil de moeite waard om er eens goed naar te kijken. Een vierkante stengel, een mooie paarse binnenkant in elke bloem. De bloemen gaan open en dicht naarmate de zon wel of niet schijnt...het is toch bijzonder hoe zo'n plant in elkaar zit.

En dan nu waarom deze plant mij zo raakt...en dat doet-ie...een aantal jaren geleden kwam mijn moeder vrij plotseling te overlijden. Haar lievelingskleur was oranje. Al haar meubels en woonaccessoires waren oranje. Als ik aan haar denk, zie ik de kleur oranje.

Zelf heb ik een liefde voor tatoeages met betekenis en dus kwam al

snel het idee om guichelheil (mijn lievelingsplant én de lievelingskleur van mijn moeder) te laten tatoeëren. Dat heb ik dus gedaan. Ik merk dat ik er steun aan heb om, als het even een slechte dag is, naar de tattoo te kijken en te denken aan alle mooie momenten die ik met mijn moeder heb gehad. Haar lievelingsdier was een lieveheersbeestje, dus die staat op één van de blaadjes van de guichelheil afgebeeld. Het klinkt gek, zeker als je niks met tatoeages hebt, maar dit kan een mens echt steun geven.

En wanneer ik guichelheil in de natuur zie...denk ik aan haar en allerlei fijne dingen. Dan heb ik echt het gevoel, heel eventjes, dat ze weer bij me is.

Een band met een plant...het kan dus echt!

Kim van Belle is docent Biologie MAVO op CSG Willem van Oranje

“Gewoon bijzonder, de Hoeksche Waard...”

Afm.: 30 x 30 cm

Wanneer ik op de fiets door de Hoeksche Waard rijd, ben ik onbewust bezig met een leuke locatie voor de Waardzegger. Dit is er weer zo één. Voor de zoveelste keer fietste ik vanaf Strijensas op de Kooilandsedijk, op weg naar huis en zag ik dit 'plaatje'. Niet voor de eerste keer, maar deze keer keek ik er anders naar. Dat is me al zo vaak overkomen. Het landschap is nooit hetzelfde, het verandert continue. Dat maakt het ook zo boeiend.

Op moment van schilderen was het nog begin zomer en stond het koren nog op het land. De gele strook tarwe voor de vlasfabriek biedt een aantrekkelijk contrast met de overige kleuren en onderstreept de horizon. De weg, de groenstrook en de bomen leiden het oog naar de bebouwing op de achtergrond en met name naar de vlasfabriek met haar opvallend gebouw en schoorsteen. Vlasroten, een activiteit die voor

velen onbekend is en in vergetelheid is geraakt. Tijdens mijn fietstochten naar de middelbare school was het roten van vlas niet zo bijzonder. Onder 's Gravendeel was ik er vaak getuige van. De lucht die er hing en het roodgekleurde water in de sloten. Ik heb begrepen dat deze vlasfabriek, een bijzonder stukje cultuur, weer in alle glorie zal worden hersteld. Op het informatiebord valt te lezen dat het een warmwaterroterij betreft en pas in 1947 is gebouwd. Dus nog niet eens zo oud.

Toen ik daar zat te schilderen, was er om me heen helaas weinig te beleven. Ik zat daar heel rustig net voor de bocht. Rechts van me was een stal met paarden. Zo te horen liepen die zich een beetje te vervelen. Af en toe kwam er een fietser langs, die zijn rondje reed of iemand die een rondje aan het wandelen was. Een paar keer hoorde ik het gemiauw van een buizerd.

Toen ik weer op de fiets stapte, vloog een buizerd uit één van de bomen. Ik had haar eerder niet gezien.

In bochten wringend
omzomen ze de akkers.

Linten van dijken.

Een boomloze dijk
Is als een zee zonder strand.

Er is geen fluit aan.

Met zichtbare pijn
handhaaft de roterij zich.

Buiten spel gezet.

Jan Plaisier

“Gebroeders Herweijer”...

Historische Herenboerderijen in de Hoeksche Waard (6)

Door: Els van Gemeren

In de loop van de eeuwen hebben er in de Hoeksche Waard bijzondere boerderijen gestaan of staan er nog steeds, de zgn. herenboerderijen. Tijd om deze historische, agrarische panden eens aandacht te geven. Dit artikel is het vijfde van de reeks beschrijvingen van bijzondere hereboerderijen, welke we in de komende Waardzeggers aandacht willen geven. Ditmaal gaat het niet zozeer over de boerderijen zelf, maar de boerenbedrijvigheid.

De interesse voor boerderijen en herenhuizen is bij mij aangewakkerd door docenten van Hoekschewaards Landschap (HWL), tijdens de opleiding tot Landschapsgids. Zij vertelden dat aanwezige literatuur, niet alleen in de bieb te vinden, maar ook o.a. in Museum Hoeksche Waard en diverse historische verenigingen. Daarnaast vulde ik mijn boekenplank met uitgaven over geschiedenis en cultuur in de Hoeksche Waard. Ook werden we meegenomen op excursie naar verschillende boerenbedrijven en leerden echt kijken naar de behuizing. De flexibiliteit die agrariërs moeten hebben, werd toen al zichtbaar. We bezochten biologische boerderij Landzicht, die naar nu blijkt hun tijd ver vooruit waren. Als 4de generatie paste zij de boerderij helemaal aan de eisen aan voor biologische teelt. Het omschakelen kostte wel tijd, omdat kunstmest en bestrijdingsmiddelen niet meteen uit de grond zijn verdwenen. De boerderij met opstallen kreeg nieuwe functies en een flinke opknappbeurt.

Gemengde bedrijven waren ook in de Hoeksche Waard normaal, maar door kunstmest werd de dierlijke mest vervangen en was er minder vee nodig. We bezochten daarom een biologisch melkveebedrijf. Zo leuk om te zien hoe respectvol er met de dieren wordt om-

gegaan en hoe vrolijk koeien worden van de zomer wanneer zij naar buiten mogen naar een verse met mest geïmpregneerde grasmatt. Een van de docenten had, als hobby, i.s.m. HWL een kudde schapen lopen voor de beweiding van dijken. Ons nationaal landschap heeft o.a. als kernkwaliteit ‘dijken’. Natuurlijk waren we ook op zijn akkerbouwbedrijf in Strijensas waar inmiddels schapen en lammetjes zijn. Er waren ook boeren die samen gingen ondernemen. Zo bezochten we Hoeksche Chips, toen nog in de beginfase, maar de aardappelloods was geheel gevuld en aangepast om de aardappelen lang te kunnen bewaren. Gewoon be-

gonnen met de frituurpan en inmiddels een bedrijf met personeel en een aangepaste boerderij. Tenslotte was een van de cursisten een jongedame die net haar ouders was opgevolgd op de boerderij en daarnaast nog deeltijd onderwijs gaf. Een gedeelte van het land werd Natura2000 gebied en haar kinderen, toen nog klein, vertelden van de kanotochten die ze maakten door de kreken en sloten en toonden nesten van vogels op het land. Inmiddels is de Kikkershoek een actief boerenbedrijf met verkoop aan huis in Mijnsheerenland.

Karakteristieke boerderijen worden niet teveel veranderd en agrariërs

Nr. 73 werd aangekocht in 1868...

Foto uit: “500 en 700 jaar Herweijer”.

houden rekening met het open Landschap, zoals is afgesproken in de visie 2030.

Onlangs kreeg ik via via het boek "500 en 700 jaar Herweijer" ter inzage, resp. door W.A. Herweijer en J.J. Herweijer samengesteld. De "gebroeders Herweijer" is binnen de agrarische gemeenschap een welbekende naam. De familie vormde een Stichting en verkreeg daardoor informatie van vele generaties boeren binnen hun familie. Ze komen oorspronkelijk uit het Land van Waas in 1295, toen Floris V nog aan het ruziën was over het bezit van Zeeland. De komst naar de Hoeksche Waard ontstond door zakelijke belangen van Mr. Herweijer in 1555 bij de aanleg van een zomerdijk. Door een goede betrekking met Lamoraal Graaf van Egmond die in 1557 de polder Beijerland liet indijken. Gevolg, één van zijn zoons werd dijkgraaf in 1604 van de polder Nieuw-Beijerland. Er was een gedenksteen bij de sluis Brakelsveer met het familiewapen van Van Egmond en Herweijer. Hij huurt de Hofstede Zuidwijk, welke door latere generaties in 1626 werd herbouwd, bewoning tot 1715. Er ontstaat een Cromstrijense tak van de familie, zodoende werden er vele boerderijen in de Hoeksche Waard door hen bewoond. Op de Crom-

Oud Cromstrijensedijk (Oostzijde) nr. 73

strijensedijk OZ waren er zelfs meerdere huizen en boerderijen van waaruit de familie hun bedrijvigheid uitvoerde. Nr. 73 werd aangekocht in 1868, waarna de erfgenaam 12 kinderen kreeg. De oudste zoon kwam in 1912 op stee, de ouders waren in het naastgelegen renteniershuis getrokken en kreeg 1 dochter en 6 zonen. Jilles, Jacob

en Daniel waren bekend als de gebr. Herweijer. Gegevens van 25 jaar liggen alweer te wachten binnen de familie.

Met dank aan Harry en Corien Rietveld.

*

Zicht op het materieel...

Huismussen © Jannie Dam

Technische gegevens*Diafragma:*

F/5.6

Brandpuntsafstand:

220 mm

Belichtingstijd:

1/1000 sec

ISO:

800

Camera:

Sony RX10 M4

Objectief:

24-600 mm

Het onderwerp

De huismus is een standvogel, die gezellig zit te tjilpen in tuinen en het gehele jaar in het territorium blijft, mits er voldoende schuilplaatsen zijn en er genoeg eten te vinden is.

Onze tuin is rommelig en er wonen zo'n 25 huismussen het hele jaar door. Het eten ligt in het kippenhok en er staan diverse dichte struiken waar ze in kunnen slapen en vluchten bij onraad. Zoals op de foto te zien is, zitten ze al tarwe uit de aren te pikken, voordat het goed rijp is. Die redden het wel.

Maar op andere plaatsen is dat anders. De huizen zijn goed geïsoleerd, geen ruimte tussen de dakpannen om een nestje te maken en rommelige tuinen zijn uit beeld verdwenen. Ook de afname van insecten, wat het hoofdvoedsel is van de jongen, speelt een grote rol. Deze achteruitgang is een typisch voorbeeld van hoe veranderingen in de natuur vaak ongemerkt aan ons voorbij gaan. Het gebeurt namelijk niet van de ene op de andere dag, maar heel geleidelijk. Als je niet oplet, merk je misschien niet eens dat het kwetteren nu minder vaak klinkt, of dat die heggen waarin ze nestelden langzaam uit het straatbeeld zijn verdwenen. Daarom werd 2024 door de Vogelbescherming uitgeroepen tot "Het jaar van de Huismus" om meer onderzoek te gaan doen over de huisvesting en nestplaatsen van de huismus. Tuintellingen zijn nodig om de leefomgeving beter in beeld te brengen. Hier kan iedereen aan meedoen, wat heel belangrijk is om een goed inzicht te krijgen en maatregelen te kunnen nemen om het tij te keren. Doet u ook mee?

Het maken

Deze foto is genomen met een telelens en een snelle sluitertijd omdat vogels heel alert zijn en steeds heen en weer vliegen. Ik heb een hele serie gemaakt, zodat er genoeg keus is.

Waaiertje © Joke Boerlage

Technische gegevens*Diafragma:*

F/5.6

Brandpuntsafstand:

220 mm

Belichtingstijd:

1/200 sec

ISO:

400

Camera:

Sony RX10 M4

Objectief:

24-600mm

Het onderwerp

Levende bomen mag ik graag fotograferen, maar ook dood hout geeft fijne onderwerpen voor een foto. Dat dood hout biedt een leefomgeving aan andere organismen. Er is een goede kans om een winterkoninkje te zien scharrelen. Spinnen, insecten en paddenstoelen zijn er in de geschikte periode vaak te vinden. Oog voor het kleine opent een verrassende wereld voor de oplettende kijker.

Wanneer we deze foto nader bekijken, vallen de kleine paddenstoelen op. Het zijn waaiertjes. Het waaiertje is een algemeen paddenstoeltje dat op dood hout van verschillende loofboomsoorten voorkomt. Het is 's werelds meest verspreide paddenstoel en komt voor op elk continent behalve op Antarctica. Het is een opruimer, maar een enkele keer parasiteert het waaiertje op levend hout. Het waaiertje kan het hele jaar gevonden worden. Dit grijswitte, schelpvormige paddenstoeltje is 0,5 tot 4 centimeter groot. De bovenkant is viltig behaard. Bij droogte of kou verschrompelen de paddenstoeltjes en in vochtige omstandigheden zwellen ze op om de typische waaievorm aan te nemen. In goede tijden gaan de plaatjes uit elkaar en kunnen de sporen zich ontwikkelen en verspreiden. Op deze foto is de waaievormige onderkant van de zwammetjes goed te zien. De plaatjes zijn licht roodachtig of grijs en gespleten en de omkrullende rand is onregelmatig ingesneden.

Het maken

De foto is met een bridgecamera (camera tussen compact camera en spiegelreflex in, met een niet-verwisselbare zoomlens) gemaakt. Vanwege de gewenste flexibiliteit bij het bepalen van de compositie is de foto uit de hand gemaakt. De gekozen instellingen geven voldoende ruimte voor een uit de hand genomen foto die over de gehele linie scherp moet zijn. Voor de gewenste compositie moest er sterk ingezoomd worden. Voor een wat spannender beeld is het hoofdonderwerp met de waaiertjes diagonaal geplaatst. De lijntjes in het hout leiden de blik van de kijker verder door de foto. De kleuren passen bij de vergankelijkheid van de herfst.

Kwekerij Krukla: met een groen hart...

Tekst : Theo Schuurmans

Foto's: Mieke Kruithof

Wat begon met een stukje kleigrond van slechts een paar vierkante meter, groeide voor de 30-jarige **Mieke Kruithof** uit tot een volwaardige kwekerij waar biodiversiteit en duurzaamheid hand in hand gaan. Sinds 2021 werkt ze aan de Bommelskoussedijk in Klaaswaal stap voor stap aan haar groene droom.

Wie het terrein oploopt, merkt meteen dat dit geen doorsnee tuincentrum is. Geen "bij-vriendelijke" marketingtrucs, maar een plek vol rust en echtheid. Je ruikt de vochtige aarde, ziet bloeiende vaste planten en hoort de vogels tussen de struiken. *"Het begon als een proef,"* vertelt Mieke, met laarzen aan en een schep in de hand. *"Ik wilde weten wat hier op kleigrond goed aanslaat. Toen ik eenmaal begon met vermeerderen, was er geen weg meer terug."*

Van testveld naar kwekerij

De grote stap richting professionalisering kwam toen Mieke via Marktplaats een tweedehands tunnelkas vond. Daarmee kon ze jonge planten beter beschermen en haar assortiment uitbreiden. *"Dat voelde als een mijlpaal. Vanaf dat moment werd het serieus."* Inmid-

dels telt Kwekerij Krukla zo'n vierhonderd soorten vaste planten: van kleurrijke bloeiers en siergrassen tot bladplanten en rustige basisplanten. Opvallend is de nadruk op inheemse soorten en cultivars met lange bloeitijd. Alles wordt gekweekt zonder bestrijdingsmiddelen. *"Het is soms meer werk, maar het resultaat is zoveel rijker."*

Biodiversiteit als leidraad

Voor Mieke is een tuin veel meer dan een verzameling planten: het is een leefomgeving. *"Een groene tuin geeft rust, maar brengt ook leven. Vogels vinden er een plek, bijen en vlinders profiteren, en mensen kunnen er tot zichzelf komen. Als kweker zie ik het als mijn taak om planten aan te bieden die die balans ondersteunen."* Daarmee onderscheidt Krukla zich duidelijk van reguliere tuincentra,

waar vaak exotische soorten en massaproducten de norm zijn.

Persoonlijke benadering

Naast de planten zelf speelt het contact met bezoekers een grote rol. Mensen komen niet alleen om iets te kopen, maar ook voor advies, inspiratie of gewoon een praatje. *"Iedereen is welkom,"* benadrukt Mieke. *"Of iemand nu met twee planten naar huis gaat of met een compleet beplantingsplan, we nemen altijd de tijd."* Juist dat persoonlijke maakt dat klanten graag terugkomen – voor de sfeer, de kennis en het vertrouwen dat ze hier de juiste keuzes maken.

Leren en delen

Ondernemen betekent voor Mieke ook blijven leren. Ze bezoekt collega-kwekers om ideeën op te doen en nieuwe soorten te ontdekken. Sommige belanden als proef op de

Alweer een jaar Lijn & Streek!

Schuringsche haven © Ria de Ruiter

Tekst: Arie den Tuinder (werkgroep coördinator)

zware kleigrond in Klaaswaal. *"Niet alles slaagt meteen, maar dat experimenteren maakt het leuk. Je leert steeds beter wat hier werkt en waar je anderen echt blij mee kunt maken."* Daarnaast droeg ze met haar kennis bij aan de cursus *groen tuinieren* van HWL/HWzoemt, waarmee ze een bredere groep tuiniers inspireert.

Een groene toekomst

Hoewel Kwekerij Krukla nog jong is, heeft het bedrijf in korte tijd een vaste plek in de regio veroverd. Steeds meer mensen kiezen voor een tuin die niet alleen mooi oogt, maar ook natuurvriendelijk is. Het plezier dat Mieke uit haar werk haalt, straalt door in alles. *"Het mooiste vind ik als iemand na een jaar terugkomt en vertelt dat de tuin vol zoemende bijen zit,"* zegt ze met een glimlach. *"Dan weet ik dat het werkt. Dan draag je bij aan iets dat groter is dan jezelf."*

Kwekerij Krukla is tot eind september elke vrijdag en zaterdag geopend aan de Bommelskoussedijk 24b in Klaaswaal. Bezoekers zijn welkom voor planten, advies en inspiratie. Meer informatie is te vinden op www.krukla-tuinen.nl.

Krukla Tuinen
Tuinontwerp & Beplantingsplan

We begonnen met 5 personen en hoopten op 12 deelnemers, want ja, niet iedereen kan altijd aanwezig zijn. We zijn een jaar verder en we hebben al 20 deelnemers en nog 5 belangstellenden. Wat een luxe en wat een succes! We zijn in het afgelopen jaar 11 keer op locatie aan

Perenboomgaard Middelweg Numansdorp © Janneke Geluk

het tekenen geweest in wisselende samenstellingen. Het mooie is dat niet iedereen bekend is in de buitengebieden van de HW en enorm verrast is waar men weer terecht is gekomen.

Zo was de Schuringsche Haven (kopfoto) voor de meeste een onbekende locatie en was men verrast door de schoonheid. In het voorjaar zijn we 2 maal in een perenboomgaard geweest. De eerste keer vóór dat de blaadjes aan de boom zaten en een keer tijdens de bloesemperiode. Een groot contrast wat ook in de tekeningen en schilderijen tot uiting kwam. De laatste maanden zijn we bij de Pit in

Goudswaard geweest, het Piershilse Gat, in de Kerkstraat van Strijen bij het museum de Oude Smederij en in Oud-Beijerland om waterlelies te tekenen. Verder is ook Tiengemeten met een bezoek vereerd, met een beetje smokkelen, is dat ook nog HW. In juli en augustus hebben we een expositie in Klein Profijt gehad en in september tot half oktober in het gemeentehuis van Oud-Beijerland. Binnenkort gaan we naar de ophaalbrug in Putterhoek en ook de Binnenmaas staat op de lijst. Omdat we zelf onze momenten kiezen, hebben we altijd mooi weer, de sfeer is gemoeidelijk en we staan open voor nieuwe deelnemers.

Informeer gerust bij art@hw.nl

Piershilse gat/ Spui © Ria de Ruiter

HWL Vrijwilligersdag 2025

Organiserend team van de avond.... Chapeau!!

Zaterdag 21 juni vierden we de jaarlijkse vrijwilligersdag van Hoekschewaards Landschap – dit keer op de langste dag van het jaar, een passend moment om onze 'sterren' letterlijk en figuurlijk in het zonnetje te zetten.

Thema van dit jaar was: "We zoeken het hogerop, maar houden het luchtig". En dat bleek een schot in

de roos. In een ontspannen sfeer genoten we van een heerlijke barbecue, omlijst door live muziek van het duo Tijdgenoten.

Na het eten ging het programma verder met een boeiend avonddeel. Bob de Bruin (voorzitter van Sterrenwacht Tweelingen in Spijkenisse) en Gijs Verhoeff (sterrenkundige) verzorgden interactieve lezingen vol verwondering en kennis over de sterrenhemel en het universum.

Met de klok mee: weerzien en ontmoeten; welkomstwoord Theo; in het zonnetje gezet resp. Gerard, Marianne, Ruud; gelegenheidsduo Merel en Daniel...

Verslag mini-cursus Dagvlinders

De mini-cursus bestond uit 2 delen: een theorie avond op woensdag 16 juli te Klein Profijt en zaterdag 19 juli een excursie bij de Korendijkse Slikken. Tijdens de cursus stond een drietal vragen centraal: *Welke dagvlinder zijn er in de Hoeksche Waard, hoe herken je ze en wat is hun levenscyclus?* Er hebben zich in totaal 19 personen aangemeld.

Tekst en foto's: Ton Schilperoord (coördinator WG Vlinders en Libellen)

Nadat wij, Yolanda ten Thije en Ton Schilperoord, ons hadden voorgesteld, zijn we begonnen met de PowerPointpresentatie. Aangegeven als er vragen zijn, deze dan direct te stellen, waardoor een leuke interactie ontstond.

We hebben laten zien waar je op moet letten bij de Blauwtjes, Witjes en Zandoogjes, omdat die nogal moeilijk uit elkaar te houden zijn. Uitgelegd hoe een vlinder is opgebouwd en de functies van een vlinder. De cyclus van eitje tot vlinder. Halverwege hebben we even gepauzeerd en tijdens deze break bekeken we de Koninginnepage en een aantal levende nachtvlinders,

die daarna werden losgelaten.

Een aantal cursisten had foto's van vlinders en wilde graag weten welke vlinder ze had gefotografeerd. We hebben de cursisten gewezen op ObsIdentify en Waarneming.nl. Bij het uploaden krijg je al een indicatie welke vlinder het kan zijn en met de database van Waarneming doet niet alleen de Vlinderstichting zijn voordeel, maar ook de gebruiker ervan.

Na de pauze hebben we een aantal nachtvlinders belicht en hebben we ook laten zien wat de werkzaamheden zijn van de werkgroep vlinders en libellen.

Aan het eind hebben we herken-

ningskaarten uitgedeeld en gevraagd of iedereen een stukje wil schrijven over de beleving van de cursus en excursie.

Voor de excursie waren er al vroege vogels die mij om 9:00 uur beliden en zeiden dat ze al bij de Korendijkse slikken waren...; die waren dus goed op tijd!

Aanwezig bij de excursie van de werkgroep waren Henk van Leenen, Dideri Mattijsen en Ton Schilperoord. Tijdens de excursie hebben we leuke waarnemingen gedaan, zoals Klein koolwitje, Klein geaderd witje, Bruine zandoogje, Bont zandoogje, Zwartsprietdikkopje, Hooibeestje, Dagpauwoog, Atalanta, Bruin blauwtje en Icarusblauwtje. We zagen twee Koninginnepages vliegen. Nachtvlinders zagen we ook o.a. de Bosspanner, Stro-uiltje, Zwartvlekdwergspanner Gamma-uil, Blauwooggrasmot en in het riet hing een vrouwtje van de Rietvink te slapen. De libellen waren ons te snel af, maar de Paardenbijter en Pantserjuffer hebben we kunnen benoemen. Al met al een geslaagde cursus en excursie!

Tijdens het afscheid nemen bij de Korendijkse slikken gaven de meesten te kennen, dat ze de cursus leerzaam en leuk hebben gevonden. Ze kijken nu heel anders naar vlinders en proberen de juiste naam erbij te zoeken. Ook aan de hand van de herkenningskaart van de Vlinderstichting.

Zwartsprietdikkopje...

Koninginnepage

Paardenbijter...

Rietvink...

De steur komt thuis...

Door: Joop van Riet

De haast iconische foto (onder) van een steur rond 1916 is een heel bekende blikvanger in de prachtige expositie over de historie van de zalmvisserij, op de bovenverdieping van NBC Klein Profijt. Die foto kregen we bij de 'herbouw' van Klein Profijt in de '90'er jaren van dhr. Bijl uit Goidschalxoord, bij de acties om de geschiedenis van Klein Profijt te achterhalen. Daar wist dhr. Bijl - destijds ruim 90 - best wat van. Hij was als manneke van ca. 18 één van de zalmvisseren op de Oude Maas. En blijkbaar toekomstgericht,

want hij was de eerste en toen enige fotograaf van de Hoeksche Waard. De foto van de steur, die ze toen gevangen hadden, droeg hij graag over aan HWL. Het ging in zijn tijd al slecht met de steur in de Nederlandse rivieren. Deze steur was aangespoeld op een zandbank, die droogviel.

De zalmvisseren, die zich al zorgen maakten over de laatste steuren in Nederland, hebben hem teruggeduwd in het water. Maar helaas. Toen ze de volgende dag terugkwamen lag hij weer droog en was

levenloos. Maar met zo'n bijzonder dier wilden alle zalmvisseren wel op de foto bij de zalmvisserij, zoals te zien is.

We dachten altijd dat het om ons Klein Profijt ging, al waren de ramen en de gevel niet helemaal passend... Daar is nooit een punt van gemaakt. Laat staan dat het verder uitgezocht is. Totdat ik vorig jaar de promotiethesis van Niels Willem Paavo Brevé *'On re-introducing sturgeons to the river Rhine and the North Sea'* toe gemaild kreeg.

Op een zandbank in de Oude Maas gestrande Steur (ca. 1916). Foto: Jonge fotograaf en zalmvisser Bijl uit Goidschalxoord...

Fragment Topotijdreis kaart Krabbepolder 1918, met 'Visscherij'...

Daar komt de foto van 'onze' steur twee keer in voor, met als bronvermelding het Dordtse archief: (Zalmvisserij Volharding, **vangst locatie: Krabbegors Dordrecht!**)

Dus wel een steur uit de Oude Maas, maar een heel eind oostelijker! Niet bij 'ons' Klein Profijt, wel bij het 's Gravendeelse Krabbe Gors. Een eiland dat de Dordtse Kil splitste in een oost- en westtak, resp. het Malle Gat voor de scheepvaart naar Dordrecht en de afgedamde Krabbe. Zie de kaart van Topotijdreis (wat een prachtig systeem!) uit 1918. En op die kaart zien we aan de Oude Maas oever van die polder staan: 'Visscherij'.

Dus in ieder geval de plek waar nu de foto van die steur prominent te zien is. De zalmvisserij tentoonstelling op Klein Profijt is zijn 'thuishaven' geworden!

De Krabbepolder zelf is rond 1972 voor een deel weggegraven voor een bochtafsnijding naar de Oude Maas voor de steeds grotere schepen van en naar Moerdijk. Daar ging de speeltuin van de jonge Janus Verkerk, die vlakbij woonde. Historisch is de keer dat hij overvallen werd door vroeg hoogwater en alleen gered werd door takkenbossen onder zijn armen. Met wel een natuurervaring rijker!

Hoe kwamen we dit allemaal via die Thesis van promovendus Niels Prevé te weten? Dat ging via zijn mede promotor Leo Nagelkerke uit Teteringen. Die is behalve wetenschapper aan de Wageningen Universiteit ook 'stukjes' schrijver in het Brabantse voor Natuur rond het Markdal. Deze verschijnen wekelijks in streekkranten en websites. Net als de HWL stukjes in het Kompas! Sinds twintig jaar dus een Hoekschewaards exportproduct!

En de huidige steur? Daar kan het goed mee gaan, echter er vallen veel slachtoffers door scheepsschroeven als ze aan de oppervlakte liggen te zonnen. Daar moet wat tegen gedaan worden, maar vooral natuurlijk, zoals Martijn Verweijen terecht in de Waardzegger van deze zomer roept: "De kier helpt geen zier, het Haringvliet moet open!"

*

Waardzegger bezorgen

Voor een aantal plaatsen in de Hoeksche Waard worden voor de Waardzegger nog (reserve) bezorgers gezocht! Interesse? Neem dan contact op met ruud.Horijon@hwl.nl.

Onze noordse woelmuis (*Alexandromys oeconomus arenicola*)

Uniek in de wereld

Door: Merijn van den Hoogenhoff

Stel je voor, een groot gedeelte van Europa ligt onder het ijs. Zelfs een gedeelte van Nederland is bedekt. Nederland en Groot Brittannië liggen aan elkaar vast. Eindeloze toendra's strekken zich uit. Het leven is ruig en koud. Er lopen mammoeten, wolharige neushoorns, sabeltandkatten en grottenhyena's, maar ook een veel kleiner diertje: de noordse woelmuis(!), al meer dan 10.000 jaar een bewoner van onze streken. Door het ijs gescheiden van zijn familie elders in Europa, ontwikkelt deze soort zich tot een unieke ondersoort, die nergens anders leeft dan in Nederland. En daarmee is het de enige endem (= dat hij nergens anders op de wereld voorkomt!) van Nederland.

We springen naar 2025 en nog steeds loopt deze woelmuissoort (want dat is het) rond in ons land. Sterker nog, op ons eiland! Wat deze muis zo sterk maakt, is gelijk zijn zwakte. Want er is in ons land geen dier dat zo goed kan omgaan met overstromingen, moeras en ruige getijden.

Bedreiging

Alleen is dat dynamische natte en ruige landschap sinds de Deltawerken zo goed als verdwenen, door dammen, sluizen, drainage en verlaagde grondwaterstand. Bovendien werden kleigaten en wielen

(met water gevulde dijkdoorbraken) dicht gegooid met afval. Landbouw intensiverde en er vond ruilverkaveling plaats. En ja, als je het landschap droger en tammer maakt, dan is er voor de veld- en aardmuis alle ruimte om daar ook te gaan leven. En daar kan de noordse woelmuis slecht tegen. Hij is een "einzegänger" en kan niet opboksen tegen de sociaal levende soorten als aard- en veldmuis.

Bescherming

De Nederlandse Staat en alle andere instanties zijn verplicht om zorg te dragen voor het behoud van

JAAR VAN DE WOELMUIS

de noordse woelmuis. Toch wordt nog vaak gekozen voor het beschermen van vogels, planten en vlinders. Je krijgt nou eenmaal niet zo snel de handen op elkaar voor een muis, laat staan dat we, net als voor de reuzenpanda of Siberische tijger, geld gaan doneren voor zijn bescherming. Toch is dit diertje meer bedreigd.

Misschien denk je: "Ja, had dan wat eerder aan de bel getrokken." Nu, dat gebeurt al even. In 1969 werd al gevreesd voor het voortbestaan van deze soort bij de aanleg van de Deltawerken. Vervolgens zijn er in de decennia hierna meters

Enkele publicaties door de jaren heen...

rapporten geschreven en inventarisaties gedaan.

Met name in de jaren '70 en '80 (toen al) werd snel duidelijk dat de soort achteruit holde. Al moet gezegd dat de inventarisatiemethodes van toen ook niet meehielpen bij behoud van de soort. Men gebruikte o.a. klapvallen (je weet wel: "klap, dood") om de populatie te monitoren. Toch kan dat een gezonde populatie niet beïnvloeden, en dat heeft dus geen invloed op de neerwaartse trend.

Nu in 2025 is er eigenlijk niet zoveel gebeurd. Er zijn wel projecten, speciale gebieden en een aantal laatste hotspots, maar de teruggang is nooit gestopt.

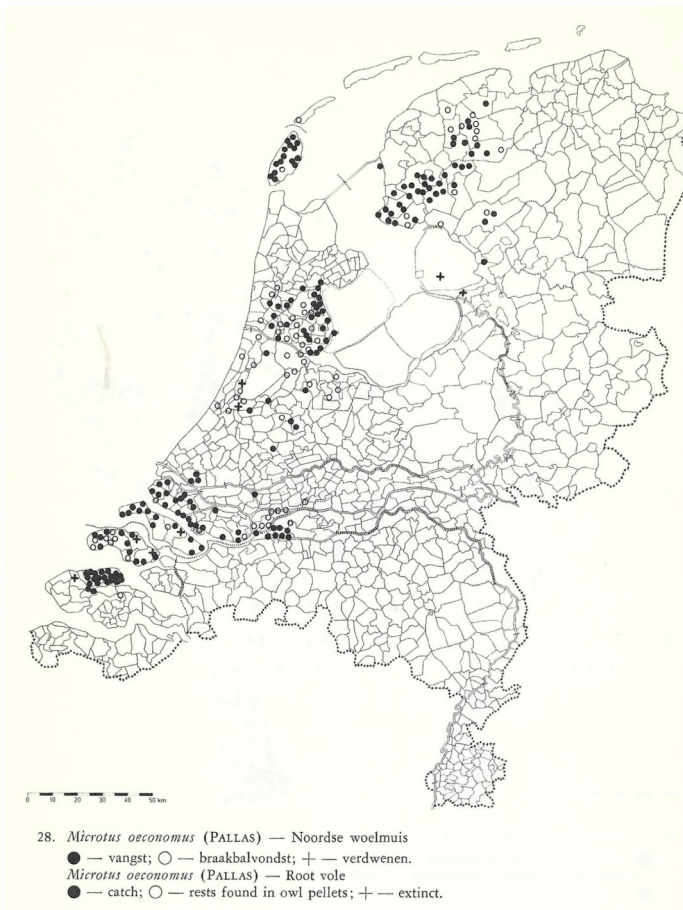
En nu?

Ja, dat is een goede vraag. Nu we misschien wel de laatste noordse woelmuis op Tiengemeten hebben gevangen (2023) en ook heel de Hoeksche Waard leeg lijkt op een enkel exemplaar na, zijn er heel grote zorgen. Want weg is weg. Er zijn in onze omgeving eigenlijk geen hotspots meer waarvandaan ze ons gebied zouden kunnen bereiken. Ook elders in Nederland gaat het heel slecht en het is een vreemd gevoel om misschien wel het definitieve uitsterven van een soort van zo dichtbij mee te maken. Er zal veel meer onderzoek gedaan moeten worden en hopelijk kan het tij dan, met maatregelen en bescherming, nog gekeerd worden.

Begin oktober gaan we weer inventariseren op Tiengemeten. Dat wordt heel spannend. Of we hem weer vangen? In de laatste Waardzegger van dit jaar laat ik het weten...

*

Verspreiding 1971...

Verspreiding 2025...

A.L.V. 20 november 2025 om 20:00 uur

Het Algemeen Bestuur van Hoekschewaards Landschap nodigt u uit voor een algemene ledenvergadering op 20 november 2025 om 20.00 uur, in het Nationaal Landschapscentrum, Veerweg 1c te Numansdorp. Het wordt op prijs gesteld als u zich vooraf aanmeldt bij het secretariaat: **secretariaat@hwl.nl**

AGENDA

1. **Opening**
2. **Ingekomen stukken en mededelingen**
3. **Verslag ledenvergadering d.d. 10 april 2025**
4. **Financiën 2025-2026**
5. **Bestuursuitbreiding**

Het bestuur draagt als nieuwe leden van het Algemeen Bestuur voor:

- Manon Sterken (lid)
- Yolanda ten Thije (lid)

6. **Statutenwijziging**

Het bestuur stelt voor de statuten integraal te wijzigen. Hiertoe is een besluit van de ALV nodig.

De concept-statuten liggen vanaf 1 november 2025 voor leden ter inzage in Klein Profijt en zijn dan ook te vinden op de website van HWL.

Voor een rechtsgeldig besluit van de ALV tot wijziging van de statuten geldt een quorum van 50 stemgerechtigde leden. Stemmen bij volmacht is op grond van de huidige statuten niet toegestaan. Voor het geval er op 20 november onvoldoende stemgerechtigde leden aanwezig zijn, doet het bestuur hierbij tevens een **oproeping** voor een **Extra Algemene Ledenvergadering op 11 december 2025 om 20.00 uur**, te houden in het NLC, Veerweg 1c te Numansdorp. Voor deze extra vergadering geldt dan geen quorum. Het enige agendapunt zal de statutenwijziging betreffen. Indien op de vergadering van 20 november voldoende stemgerechtigde leden aanwezig zijn, gaat de vergadering op 11 december uiteraard niet door.

7. **Wat verder ter tafel komt, tevens rondvraag**
8. **Sluiting**

De stukken voor deze vergadering staan vanaf 1 november 2025 op de website: www.hwl.nl

Met vriendelijke groet en tot ziens op 20 november 2025, 20.00 uur!

Namens het Algemeen Bestuur van HWL, Theo Schuurmans, voorzitter

Even voorstellen...

Manon Sterken

"43 jaar geleden streek ik neer in de Hoeksche Waard, in een oud politiebureau aan de Binnenmaas. Wat een prachtige plek: wonen aan het water, waar ik me altijd mee verbonden heb gevoeld. Vanuit Westmaas fiets je zo naar Rotterdam, waar ik al vijftig jaar werk op de afdeling radiologie. Officieel ben ik met pensioen, maar ik vind mijn werk nog veel te leuk om helemaal los te laten – het houdt me jong en in beweging.

In 2011 begon mijn avontuur bij Hoekschewaards Landschap met de landschapsgidsencursus. Later volgde ik ook de natuurgidsencursus. Ik belandde bij de aquatische werkgroep. Dat voelde meteen als thuiskomen: met een net in de sloot staan, ontdekken wat er allemaal leeft, en daarna met plezier maar naar modder stinkend huiswaarts gaan.

Ook stond ik jarenlang 's avonds bij het gemaal van Strijensas om mee te doen aan de glasalentelling. Eerlijk gezegd heb ik nog nooit een glasaal gezien. Daarnaast ben ik jarenlang gids geweest voor HWL, iets waar ik altijd veel energie uit haalde. Tijdens corona viel dat weg, maar inmiddels heb ik de draad weer opgepakt en treed ik toe als kandidaat bestuurder van de vereniging."

Yolanda ten Tije

"Ik ben geboren en getogen in Twente, waar mijn liefde voor de natuur ontstond. Als kind bracht ik alle uren buiten door, op ontdekkingstocht langs slootjes en velden. Wat begon met het zoeken naar kikkerdril, groeide uit tot een blijvende passie voor alles wat leeft. Uiteindelijk bracht die nieuwsgierigheid me zelfs voor de klas, als docent biologie.

Later sloot ik mij aan bij de KNNV Voorne, waar ik de vlinderwerkgroep oprichtte en actief was in de plantenwerkgroep. Daar vond ik de ruimte om mijn kennis te verdiepen en de verwondering voor de natuur te delen met anderen die dezelfde passie voelden.

In 2012 verhuisde ik naar Zuid-Beijerland, waar ik samen met mijn vriend Henk een nieuw hoofdstuk begon. Ook hier vond ik al snel mijn plek: binnen de planten- en vlinderwerkgroep van het Hoekschewaards Landschap kreeg mijn verbondenheid met flora en fauna opnieuw een stevig fundament.

De natuur loopt als een groene draad door mijn leven: van de slootjes in Twente tot de polders van Zuid-Beijerland. Overal ervaar ik hetzelfde: het plezier van buiten zijn, het geluk van een onverwachte ontdekking, en de voldoening van het delen van die liefde met anderen."

Symposium

Onze **Nature Talks** staan tot en met **10 juni 2026** in het teken van ons recent (10-9!) symposium: *"Van verwondering tot verandering"* over de rol van de burgerwetenschapper. Aan het symposium is het **3000-soortenjaar** verbonden (**1 juni 2025 tot 1 juni 2026**). Op **10 juni 2026** wordt dit project officieel afgesloten met een lezing door onze eigen burgerwetenschappers, waarin zij het belang van de waarnemingen trachten te duiden.

Woensdag 8 oktober

Lezing: **DE RAAF**

door **Hans de Vos Burchart**

Op **8 oktober 2025** organiseren we nog een reguliere lezing over een bijzondere vogel: **de raaf**. Al eeuwenlang roept deze grote, zwarte vogel met zijn krassende roep vragen en gevoelens op. Symbool van dood en ongeluk in de ene cultuur, bringer van geluk en wijsheid in de andere.

Tijdens de lezing vertelt **Hans de Vos Burchart**, voorzitter van de **Ravenwerkgroep**, over de mysteries en kenmerken van de raaf. Hoe herken je ze, waar leven ze en hoe is het ze vergaan sinds hun herintroductie in Nederland? Ook komt met topics als monitoring, onderzoek en bescherming, het werk van de Ravenwerkgroep aan bod.

Een avond vol feiten en inspiratie en natuurlijk mét voldoende ruimte voor vragen. Zoals altijd is de zaal geopend om 19:00 uur en vangt de voordracht aan om 19:30 uur.

Tuinieren bij HW zoemt...

HWL en HW zoemt doen de titel qua verschillende cursussen van tuinieren al, vanaf in elk geval 2009 (HWL), jarenlang eer aan. Je kunt stellen dat in alle gevallen de cursussen op hetzelfde neerkomen en wel heel klassiek zaadje in de grond, ontkiemend plantje, water en voedsel geven en oogsten. Maar de nadruk ligt tegenwoordig meer op biologisch, natuurlijk en biodiversiteit.

Zo'n 2 jaar geleden kwam in de vergadering van HW zoemt Bebouwd Kommen (BBK) aan de orde, een cursus Natuurlijk Tuinieren. Ik wil mijn groene vingers niet overdrijven, maar hier heb ik mijn (groene) vinger voor opgestoken om dit te organiseren. Binnen HW zoemt afgestemd qua inhoud en hierna dit uitgeschreven en gepland om een dergelijke cursus te geven voor de aanvang van de lente. Hierdoor zouden cursisten bij aanvang van de lente zwaarbewapend met natuurlijk-tuinierenkennis hun tuin kunnen aanpassen of compleet veranderen in een natuurlijke tuin.

Cursusdata waren direct een probleem, want februari/maart zijn nu eenmaal ook vakantiemaanden. *"Welke maand trouwens niet?"*, dacht ik: *"Doel is voor de lente klaar met de cursus!"* Na het vastleggen van de locatie en de docenten van HWL, Velt, HW zoemt,

Groei en Bloei en zelfs de gemeente Hoeksche Waard kon eind januari 2024 een informatie avond plaatsvinden. Met 72 belangstellenden hiervoor leek mij de tijd rijp voor een tuincursus. Uiteindelijk met 33 deelnemers de cursus ingegaan en 12 docenten.

De onderwerpen in de cursus varieerden van o.a. biodiversiteit, tuinontwerp, insecten, zoogdieren, vogels, biologisch zaad- en plantmateriaal en beheer en onderhoud. Naast cursusavonden tevens 2 excursies naar natuurlijke tuinen in de Hoeksche Waard en een afsluitende ochtend met informatie over HWL, zoogdieren en uitreiking certificaten. Dit alles voor een cursusprijs van 30 euro en ook nog een positief financieel resultaat vanwege een subsidie van de Rabobank (Coöperatieve Duurzaamheidsbijdrage).

In 2024 werd ook nagedacht over een vervolg met als resultaat een 2^e cursus Natuurlijk Tuinieren, met 28 cursisten in februari en maart 2025. In feite was de cursus iden-

tiek, behalve wat mutaties qua docenten. Qua excursies dit keer alleen een natuurlijke tuin met hierna een bezoek aan de Bomenhub en Krukla Kwekerij in Klaaswaal. Het financiële resultaat was door een verhoogde cursusprijs naar 40 euro en een subsidie van de gemeente Hoeksche Waard sluitend.

Kijkend naar de toekomst lijkt mij een 3^e cursus Natuurlijk Tuinieren in februari en maart 2026 wel mogelijk. Ook wordt momenteel een cursus Voedselbos onderzocht in het najaar van 2025 of 2026. Voor dit laatste is al door ondergetekende een cursus gevolgd, zijn voedselbossen bezocht en is met een paar potentiële docenten gesproken.

Jullie horen nog van mij de voortgang.

Henk de Koning
HWL/HW zoemt

Water-alliantie...

Water Natuurlijk werkt aan bundeling van krachten. Een progressief groene alliantie moet leiden tot een beter waterschap in de toekomst. Water Natuurlijk is een landelijke van oorsprong a-politieke beweging. In 2008 opgericht als antwoord op de komst van politieke partijen in de besturen van waterschappen. Het initiatief kwam van Natuurmonumenten, de provinciale landschappen en natuur- en milieufederaties, Vogelbescherming, IVN, bond Heemschut en Sportvisserij Nederland.

De zorg voor het wegvallen van het groene geluid in de besturen van waterschappen was de drijfveer om Water Natuurlijk op te richten. Op de Zuid-Hollandse Eilanden is die zorg bewaarheid. Het waterschap Hollandse Delta is de grootste groenbeheerder buiten de natuurgebieden. Het watersysteem met 7300 km watergangen en het dubbele aan oevers is daar onderdeel van. Waterkwaliteit en biodiversiteit hadden lange tijd geen prioriteit. Het gevolg is dat geen enkel water in ons gebied aan minimale kwaliteitseisen voldoet. De belasting met bestrijdingsmiddelen, meststoffen en andere kwalijke stoffen is veel te hoog en het waterleven is onvoldoende ontwikkeld. Ook de capaciteit van het watersysteem om extreme neerslag op te vangen, is onvoldoende. Er moet veel meer ruimte voor water komen.

Grote uitdagingen, maar ook kansen. Voor Water Natuurlijk zijn Argusvlinder en Vlietproject in de Hoeksche Waard voorbeelden. Op tientallen plekken langs kreken is extra ruimte voor water gemaakt gecombineerd met natuurontwikkeling en recreatiemogelijkheden. Hoekschewaards Landschap is deze natuurgebiedjes gaan beheren en nu, enkele decennia later, zijn

het pareltjes. Hotspots van biodiversiteit in het agrarisch cultuurlandschap. Met een prachtige variatie aan soorten planten, insecten en vogels, waar ook de bever z'n intrede deed. Het zijn ook aantrekkelijke wandelgebieden. Wandelers kunnen er genieten van duizenden wilde orchideeën. Dat moeten we op veel meer plekken gaan realiseren.

Grote investeringen in het watersysteem zijn nodig om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen en schade en overlast door overstromingen te voorkomen. De kosten van klimaatverandering gaan we met elkaar betalen en een deel van de rekening komt via de belastingaanslag van het waterschap. Door de combinatie van waterberging, natuur en extensieve recreatie levert het waterschap ook een grote maatschappelijke meerwaarde.

Grote uitdagingen zijn er ook op het gebied van waterveiligheid. Stijging van de zeespiegel en bodemdaling maken dat we meer met de natuur moeten gaan samenwerken. Waterkerende landschappen in plaats van steeds hogere dijken. Voor de zuivering van afvalwater geldt eenzelfde verhaal. Het moet schoner, meer stoffen moeten wor-

den verwijderd en de installaties moeten energieneutraal en circulair gaan werken. Bundeling van krachten en vermindering van versnippering in het bestuur moeten leiden tot een slagvaardig bestuur dat gaat werken aan een toekomstgericht waterschap. GroenLinks, D66 en VOLT doen al mee in de alliantie. Met andere partijen wordt overleg gevoerd.

Water Natuurlijk wil met een zo sterk mogelijke wateralliantie de waterschapsverkiezingen van 2027 in.

Joost Kievit MSc

Nader informatie: Joost Kievit, telefoon 078 6731522, email kievitjoost@gmail.com

Orchidee...

Joops PRIKBORD

*Klein Profijt geopend op
Elke di-vr: 10-17 uur
En za-zo: 12-17 uur*

*Deadline volgende
Waardzegger:
Zo 16 nov 2025*

HW
werkt!
Werk voor iedereen

hart
voor **REGELEN**

Deze zomer genieten van een
opgeruimde schuur, garage,
zolder of caravan?

Laat mij het regelen!

Tel: 06 13193313
Mail: m.denboer@hartvoorregelen.nl

Ja..! Noteert U even..!

TAPIJT- & MEUBILAIR REINIGING

ALLES VLOT WEER SPIC & SPAN

Reiniging van tapijt en karpetten, schoonmaak van stoelen, gordijnen, enz.
Ook verhuur van schoonmaakmachines!

Mobiele Stoomcleaning M.K. Tuk

Walewegje 28 - 3291 AW - Strijen
tel 078-674 2850 / 06-511 80 985
mennotuk49@gmail.com

Boerderij Oost-Leeuwenstein
Dorpsstraat 13
3274 BB Heinenoord

't Hof van Assendelft
Hofweg 13 (ook postadres)
3274 BK Heinenoord

Tel. 0186-601535
info@museumhw.nl
www.museumhw.nl

Boerderij Oost-Leeuwenstein is
geheel rolstoeltoegankelijk.
't Hof van Assendelft gedeeltelijk,
daar is een traplift.
In beide gebouwen is een
invalidetoilet.

MUSEUM HOESCHE WAARD

- Tentoonstellingen
- Lezingen
- Vergaderingen
- Jubilea
- Kinderfeestje e.d.

De Hoekse Bijenkorf

**puur natuurlijke honing
uit eigen streek
koud geslingerd**

- In- en verkoop van honing
- Keurmeester
- Specialist bijenproducten
- Verhuur bijenvolken voor bestuiving

- Streek- en puurmarkten
- Verkoop van pro polis producten
- Certificaat erkend streekproduct
- Workshops
- Zwermverwijdering

Imker **FLIP WOLS** info@dehoeksebijenkorf.nl

06-21818946 Nassaulaan 140 3297BJ Puttershoek

www.dehoeksebijenkorf.nl/

QUADRAAT
QUALITY PRINTING

- Huisstijl
- Promotie
- Verpakkingen
- Presentatie, displays
- Signing
- Stickers, labels
- Direct mail
- Buitenreclame
- Bedrijfs- en winkelinrichting
- Specials op hout, metaal, kunststof

WWW.QUADRAAT.NL

Jan van der Heijdenstraat 25 | 3361 LZ Oud-Bergerland | t 0186 61 72 33 | w ab@quadrat.nl

Reints Office Solutions

Kantoorinrichting: nieuw én gebruikt meubilair
reintsoffice.nl

**FRISSE
BUREAUSTOEL**

Professionele bureaustoelreiniging en -reparaties
frissebureaustoel.nl

DOMINIKQ

Kwaliteitsstoffering voor meubilair en projecten
dominikq.nl

NewSitting

Alles-in-één-oplossing voor gezond zitten
newsitting.com

Compleet kantoorcomfort

Met onze samenwerking bundelen we onze expertise in kantoorinrichting, stoffering, ergonomie en onderhoud om uw ideale werkomgeving te creëren en te behouden.

Röntgenstraat 10/12, 3261LK Oud-Beijerland
0186-700265